

info

III(25) nr. 7 / 2013

Îndrumări internaționale cu privire la diminuarea hazardului moral

Îndrumări internaționale cu privire la diminuarea hazardului moral

Unul dintre *Principiile fundamentale pentru sisteme eficiente de garantare a depozitelor*¹ se referă la diminuarea hazardului moral atât prin proiectarea corespunzătoare a caracteristicilor schemelor de garantare a depozitelor, cât și prin intermediul altor elemente ale sistemului de asigurare a stabilității financiare.

Un bun exemplu de domeniu în care se manifestă hazardul moral este cel al asigurărilor, căruia putem să-i asociem și garantarea depozitelor. În acest sens, hazardul moral poate fi definit ca tendința pe care o are una dintre părți (persoană fizică sau instituție) de a-și asuma riscuri sau de a acționa într-o manieră mai puțin prudentă, lăsând ca pentru consecințele acțiunilor sale cealaltă parte să poarte un anumit grad de responsabilitate.

Din punct de vedere al garantării depozitelor, hazardul moral se referă la situațiile în care instituțiile de credit participante la schema de garantare a depozitelor sunt tentate să se implice în proiecte cu risc mare utilizând depozitele garantate, privite ca o sursă de fonduri cu un cost scăzut. Acest lucru poate apărea în cazul în care deponenții și alți creditori nu țin seama de comportamentul unei instituții de credit de a se implica în acțiuni cu risc mare întrucât consideră că beneficiază de protecție împotriva pierderilor sau că instituția de credit în cauză nu va fi lăsată de către autoritățile competente să intre în faliment.

Hazardul moral constituie o preocupare a tuturor instituțiilor participante la sistemul de asigurare a stabilității financiare dintr-o țară, iar factorii de decizie trebuie să ia măsuri pentru asigurarea unui echilibru între menținerea stabilității financiare și reducerea hazardului moral.

Cu toate acestea, în perioade de criză, protejarea sau redresarea stabilității financiare constituie o prioritate, putând să se recurgă la politici de creștere a protecției deponenților și a celorlalți creditori ai instituțiilor financiare (adesea, și a piețelor financiare), în ciuda efectelor negative din punct de vedere al hazardului moral.

De pildă, pe parcursul recente crize financiare, un număr însemnat de țări au luat măsuri extraordinare și au acordat o asistență financiară fără precedent instituțiilor și piețelor financiare în vederea minimizării riscului de contagiune și a pierderilor pentru economie.

¹ Principiul fundamental nr. 2- Diminuarea hazardului moral. *Principiile Fundamentale* constituie un cadru general eficient pentru garantarea depozitelor, publicat în anul 2009 de Asociația Internațională a Asigurătorilor de Depozite (IADI) împreună cu Comitetul de la Basel pentru Supraveghere Bancară (BCBS).

Printre aceste măsuri s-au numărat extinderea sferei de garantare și creșterea plafonului de garantare, precum și la acordarea unor competențe sporite schemelor de garantare a depozitelor în domeniul soluționării situațiilor instituțiilor de credit aflate în dificultate.

În unele cazuri, s-a recurs chiar la garantarea integrală a depozitelor și a altor obligații ale instituțiilor de credit, aceste măsuri având însă caracter temporar.

Deși măsurile amintite au fost adoptate în scopul restabilirii încrederii deponenților și al menținerii stabilității financiare, acestea au avut și consecințe nedorite, cum ar fi majorarea expunerilor suverane, slăbirea disciplinei de piață și creșterea hazardului moral.

Modalități de diminuare a hazardului moral

Printre principalele căi pentru diminuarea hazardului moral se numără:

- 1) o bună guvernanta corporativă și un sistem solid de management al riscului;
- 2) disciplina de piață exercitată de deponenți, alți creditori și acționari;
- 3) disciplina impusă de cadrul de reglementare prin intermediul schemelor de garantare a depozitelor, autorității de supraveghere și al autorității de restructurare.

Capacitatea schemelor de garantare a depozitelor de a reduce hazardul moral depinde într-o anumită măsură și de mandatul acestora. De exemplu, schemele de garantare a depozitelor care au competențe lărgite în domeniul minimizării riscului pot lua măsuri directe de reducere a hazardului moral, în timp ce în celelalte situații responsabilitatea acțiunilor îndreptate în direcția diminuării hazardului moral revine celorlalți participanți la sistemul de asigurare a stabilității financiare.

1) Buna guvernanta corporativă și managementul riscului

Aplicarea principiilor de bună guvernanta și un sistem solid de management al riscului au un efect pozitiv asupra strategiilor instituțiilor financiare prin asigurarea derulării de operațiuni sigure și viabile, acționând astfel ca o primă barieră împotriva asumării de riscuri excesive.

În limitele competențelor pe care le au, instituțiile ce formează sistemul de asigurare a stabilității financiare pot lua măsuri de stimulare a adoptării de practici de bună guvernanta și de

implementare a unui sistem eficient de management al riscului de către băncile participante la schema de garantare a depozitelor.

De exemplu, schemele de garantare a depozitelor care au competența să controleze instituțiile financiare ar putea influența structura guvernantei corporative a acestora.

Mediul concurențial sau alți factori externi pot determina instituțiile de credit să-și asume riscuri mai mari în încercarea de a obține randamente ridicate pentru plasamentele efectuate sau să reducă din costuri prin alocarea unor resurse insuficiente atât activităților de control și audit intern, cât și managementului riscului.

Cele mai bune rezultate ale utilizării guvernantei corporative și sistemului de management al riscului ca instrumente de reducere a hazardului moral se obțin dacă acestea sunt însoțite de disciplina de piață și cea impusă de cadrul de reglementare.

2) Disciplina de piață

Putem spune că pe piață există disciplină în cazul în care părțile implicate răspund acțiunii factorilor de pe piață prin restricționarea asumării excesive de riscuri.

De pildă, deponenții care nu beneficiază de garantare pot să-și transfere fondurile de la băncile pe care le consideră că au devenit nesigure la altele pe care le percep ca fiind solide, în timp ce acționarii pot să își vândă participațiile la băncile cu probleme. Aceste acțiuni pot constitui semnale în piață despre riscul unei instituții de credit.

Un alt exemplu îl reprezintă modificările ce intervin în rata dobânzii oferită de instituția de credit pentru depozitele atrase, dar și în cotația acțiunilor la Bursă.

Eficacitatea disciplinei de piață în diminuarea hazardului moral depinde de anumiți factori, cum ar fi:

- costul relativ al obținerii de informații și capacitățile analitice necesare pentru a monitoriza riscul bancar față de costurile sau neajunsurile cauzate de direcționarea fondurilor către investiții mai puțin riscante;
- capacitatea deponenților și a altor participanți din piață de a monitoriza riscul bancar pe baza informațiilor publice, dată fiind lipsa de transparență a băncilor în ceea ce privește portofoliile acestora;

- amenințarea la adresa stabilității financiare pe care o pot genera deponenții slab informați care au o expunere mare față de risc.

Prin stabilirea anumitor condiții și limite în ceea ce privește garantarea depozitelor, factorii de decizie pot influența comportamentul deponenților în vederea impunerii disciplinei de piață.

Un prim element îl reprezintă limitarea garantării din punct de vedere al plafonului și al sferei de cuprindere (tipuri de depozite și de deponenți²). De asemenea, pe plan internațional se uzitează ca suma acordată drept compensație în cazul falimentului unei instituții de credit să fie determinată prin cumularea tuturor sumelor pe care le are un deponent la acea instituție de credit și aplicarea plafonului de garantare.

Astfel, prin limitarea garantării, unii deponenți sunt expuși riscului unei potențiale pierderi în situația în care banca la care au depozite intră în faliment. Acest risc se manifestă îndeosebi în cazul în care suma tuturor depozitelor unui deponent la o bancă este mai mare decât plafonul de garantare. Din acest motiv, este recomandabil ca o persoană care dispune de sume de bani ce depășesc plafonul de garantare să deschidă depozite la mai multe bănci din schema de garantare astfel încât să beneficieze de acoperirea integrală a sumelor depuse în limita plafonului de garantare.

Limitele garantării trebuie stabilite astfel încât să fie asigurată protecția majorității deponenților. În același timp, se urmărește ca exercitarea disciplinei de piață să fie realizată de un număr redus de deponenți negaranțați, dar care dispun de sume foarte mari.

Astfel, în cazul instituțiilor de credit care atrag fonduri semnificative de pe piețele de capital este mai eficientă impunerea disciplinei de piață de către acționari și creditorii negaranțați³ (care sunt direct interesați de monitorizarea riscului) în comparație cu băncile de dimensiuni mai mici a căror sursă principală a fondurilor sunt depozitele. În cazul acestora, disciplina de piață poate fi impusă de un număr mic de deponenți care dețin sume importante.

² De pildă, sunt excluși de la garantare acei deponenți care au cunoștințele și expertiza necesare monitorizării performanței instituțiilor de credit.

³ Deși aceștia sunt motivați să își protejeze investițiile, deținătorii de fonduri negaranțate pot avea totuși o toleranță mai mare față de risc în comparație cu schema de garantare a depozitelor.

3) *Disciplina impusă de cadrul de reglementare*

Din cauza faptului că nu se poate controla cu succes tendința de asumare a riscurilor doar prin asigurarea disciplinei de piață, în multe țări se apelează și la disciplina impusă de cadrul de reglementare pentru a diminua hazardul moral.

Aceasta implică intervenția autorităților pentru prevenirea producerii de efecte nedorite, precum falimente sau asumarea excesivă de riscuri, și cuprinde acțiuni ale participanților la sistemul de asigurare a stabilității financiare desfășurate în scopul reducerii hazardului moral.

Un sistem de reglementare și supraveghere solid și un regim eficient de lichidare a instituțiilor de credit care urmărește minimizarea costurilor suportate de schema de garantare a depozitelor sunt două modalități importante de diminuare a hazardului moral.

Schimbul de informații și cooperarea pe mai multe planuri dintre participanții la sistemul de asigurare a stabilității financiare sunt necesare pentru asigurarea disciplinei de cadrul de reglementare.

Impunerea acestui tip de disciplină se poate realiza prin stabilirea de cerințe legate de autorizarea noilor instituții de credit, pregătirea profesională a managerilor și directorilor, managementul riscului, misiunile de audit extern și control intern, regimul insolvenței bancare etc.

Anumite caracteristici ale schemelor de garantare a depozitelor pot influența comportamentul deponenților (spre exemplu, plafonul și sfera de garantare a depozitelor), dar și atitudinea față de risc a instituțiilor de credit participante (spre exemplu, stabilirea de contribuții diferențiate în funcție de risc). De asemenea, excluderea de la garantare a anumitor categorii de deponenți, reglementările prudențiale și de supraveghere, precum și atribuțiile integrate de intervenție timpurie și soluționare a situațiilor băncilor cu probleme reprezintă modalități de diminuare a hazardului moral.

Reglementările prudențiale și de supraveghere sunt destinate controlului riscurilor excesive pe care instituțiile de credit participante și le pot asuma și urmăresc ca acestea să își desfășoare activitatea într-o manieră sănătoasă, având implicații semnificative în controlul hazardului moral. Capacitatea de a interveni în timp util și de a impune măsuri corective este un mecanism de reglementare foarte important.

Printre alte pârgii de reglementare și practici de supraveghere puse în aplicare în scopul diminuării hazardului moral se numără:

- limitarea capacității instituțiilor de credit de a atrage depozite în cazul în care nu sunt capitalizate corespunzător,
- limitarea acordării de credite către conducerea executivă, directori și acționari principali,
- limitarea expunerii instituției de credit către un singur debitor, precum și a creditelor față de entitățile afiliate acestuia,
- stabilirea diferențiată în funcție de risc de cerințe minime obligatorii de capital.

O altă modalitate importantă de diminuare a hazardului moral o reprezintă regimul de insolvență privind instituțiile de credit prin intermediul căruia băncile pot fi închise și pierderile suportate de acționarii și creditorii negaranțați sau obligarea creditorilor negaranțați de a participa la recapitalizarea instituției de credit cu probleme.

Din multe puncte de vedere, un regim integrat de insolvență reprezintă cea mai eficientă formă a disciplinei impuse de cadrul de reglementare. Acesta oferă stimulentele necesare pentru a impune disciplină în rândul acționarilor și al creditorilor negaranțați, diminuând astfel hazardul moral.

Un regim eficient de insolvență pentru instituțiile de credit presupune cooperare și colaborare

între participanții la sistemul de asigurare a stabilității financiare. Totodată, acesta încorporează multe dintre modalitățile de diminuare a hazardului moral prezentate anterior, cuprinzând capacitatea de a interveni din timp și de a lua măsuri corective.

Prin aplicarea regimului de insolvență ar trebui să se poată închide bănci în faliment într-o manieră eficientă și în timp util, urmând ca schema de garantare a depozitelor să suporte costurile cele mai mici față de alte variante de soluționare a situațiilor băncilor cu probleme. De asemenea, ar trebui să existe și numeroase mecanisme de restructurare, inclusiv apelarea la bănci-punte și la recapitalizare drept instrument de soluționare.

Bibliografie

- Principiile Fundamentale pentru Sisteme Eficiente de Garantare a Depozitelor, IADI și Comitetul de la Basel pentru Supraveghere Bancară, 2009
- Îndrumări suplimentare pentru sisteme eficiente de garantare a depozitelor: Diminuarea hazardului moral, IADI, mai 2013

Reproducerea integrală sau parțială a publicației este interzisă, iar utilizarea datelor în diferite lucrări este permisă numai cu indicarea sursei.

FGDB nu își asumă responsabilitatea pentru nicio părere, analiză sau interpretare exprimată de terți pe baza datelor prezentate în această publicație.